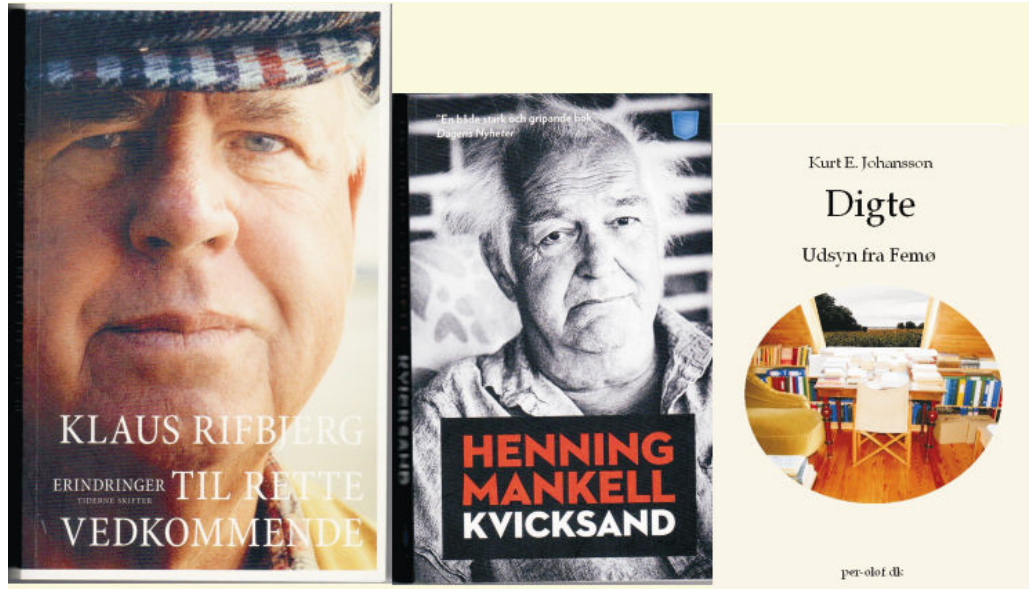

Til rette vedkommende

Per-Olof Johansson

Klaus Rifbjerg, Henning Mankell og Kurt E. Johansson døde alle i 2015, og tilfældet ville, at jeg læste bøger af dem tæt efter hinanden. Det gav anledning til de følgende overvejelser.

Det er naturligvis en lidt mærkelig titel, Klaus Rifbjerg har givet den bog, som først så lyset efter hans død: 'Til rette vedkommende'. Man må tro, det er hans eget forslag. Da jeg havde læst indtil flere anmeldelser, forstod jeg titlen. Der kunne i anmeldelserne aflæses et større og mindre ubehag ved bogen, den var under niveau, for meget af det samme som tidligere, for privat. Men jeg læste den jo med fornøjelse, følte mig oplyst på adskillige punkter, både om forfatteren selv og hans rolle som forfatter, han passerer adskillige selvopgør med sit liv som snob, men så fortællingerne om forfatterkolleger. Ikke fordi jeg tager disse glimt af portrætter for mere, end de er, glimt, så er de dog som Rifbjerg så dem i erindringens lys. Altså rette vedkommende, det er jo mig! Det er forfattere, jeg kender fra ganske andre vinkler, de bliver alle en smule mere menneskelige.

Fan af Klaus Rifbjerg har jeg aldrig været. Det ligger særlig tungt med romanforfatteren, betydeligt bedre med digteren, men det er nok spinatfuglen, debattøren, kronikskriveren jeg har læst mest. Man behøver da slet ikke være enig, for at læse en forfatter af den slags med en vis fornøjelse, og det har jeg altid gjort, når det var Klaus Rifbjerg.

Kirke og religion lå ham uendeligt fjernt, erfaringsiden af religionen kan man være mistænksom overfor med god grund, men slet ikke at have sans for dens realitet forekommer mig naivt og underligt. Derfor kunne han jo godt sige mange fornuftige ting om mange andre tings tilstand. Som erindringer fungerer bogen ikke på noget stort plan, selvom den går fra fødsel til ja altså næsten død. Den får lidt karakter af samtale med læseren, rette vedkommende. Anmelderne husker eller foregiver det i hvert fald at have en tidligere erindringsbog 'Sådan!' present, og synes så ikke denne udfylder noget. Han kommenterer allerede i forordet dette forbehold, men mener han går tættere på i denne version. Jeg har ikke læst den forrige, så det generede mig ikke.

Jeg har netop været optaget af tre forfattere, som døde for nylig. Henning Mankell, Klaus Rifbjerg og min bror Kurt E. Johansson. Kurt er der kun en begrænset kreds, der kender, i hvert fald i egenskab af digter, trods hans 49 digtsamlinger – aldrig udgivet. En gendigtning af Johannes Evangeliet. Da han døde, blev det nødvendigt med at få et hurtigt overblik over det hele, hvad skal ud, hvad skal bevares. Jeg har nu lavet en et ganske lille udvalg af digtene, som jeg håber snart ser dagens lys. Tænk over hvor mange udvalg han i tidens løb har sendt til Gyldendal. Er de havnet på Rifbjergs bord uden at vinde gehør? Mankell har jeg aldrig læst, jo en føljeton i Dagens Nyheter, den kunne ikke kaldes en krimi, men spændende var den, scenen var det Afrika, han kendte så godt. Wallander i TV-version har jeg jo set, men aner ikke hvordan det forholder sig til bøgerne. Hans sidste bog hedder Kvicksand, om klodens krise og den personlige, på vej mod at dø af kræft 67 år gammel. Rifbjerg verdensberømt i Danmark, Mankell oversat til 48 sprog nåede ud i en helt anden skala. Kvicksand 67 små essays egnet til at sætte eget liv i relief.

Antalsmæssigt kan Rifbjerg konkurrere med både Kurt og Mankell om værker. I dag er der måske nogen der har læst det hele, men det sker næppe igen. Nogle fans burde sætte sig ned og dele opgaven imellem sig: lave det annotere katalog med Rifbjergs værker. Hans bøger slutter altid med hele værkfortegnelsen, en ret kedsommelig opremsning. Hvis der blot var nogle få linjer med referat og reception om bogen, ville det være en spændende bog i sig selv og noget at vælge ud fra. En opgave for det Klaus Rifbjerg Selskab, som en dag må komme. Hos alle tre døde slår barndom og ungdom igennem med prægende oplevelser. Mankell som den yngre, Rifbjerg som den ældste, Kurt imellem. Jeg opfatter dem alligevel som samme generation, med et kraftigt stempel af 2. verdenskrig og det løft, det var at overleve den.

Videnskaben kunne dog ikke redde Mankell. Hans bog gør netop et særlig indtryk på mig af den grund. Han var seks år yngre end mig. For 14 år siden blev jeg opereret for kræft og overlevede det. Så forskellige vilkår. Hvordan Rifbjerg døde, ved jeg slet ikke. Kurt faldt om på gaden i Nakskov med en hjerneblødning og døde samme nat. Når man læser meget, er det jo tit de døde forfattere, man læser, uden det er det, at de er døde, der gør specielt indtryk. At læse disse tre døde på stribe gav mig anledning til en egen intens læsning - af min egen tid. Det var det jeg ville fortælle om, ikke anmelde.

